

ЎЗБЕКИСТОНДА ПАНКРЕАТИТ БЕМОРЛАРИ НУТРИТИВ
ҲОЛАТИНИ БАҲОЛАШДА ҚЎЛЛАНИЛАДИГАН КЛИНИК ВА
ЛАБОРАТОР УСУЛЛАР

Жўрабоев Ойбекжон Улуғбекович

Central Asian Medical Universty

Халқаро тиббиёт университети 1-босқич магистранти,

E-mail: oybek1996@mail.ru

Аннотация: Мақолада Ўзбекистонда панкреатитда нутритив ҳолатни баҳолашда клиник ва лаборатор усуллар кўриб чиқилади. Вазн, бўй ва танадоғлик индекси (BMI) нутритив камчиликларни аниқлашда асосий кўрсаткич сифатида қаралади. Мақолада таҳлил қилинган усуллар Ўзбекистонда панкреатит билан оғриган беморларда нутритив ҳолатни тўлиқ ва аниқ баҳолаш имконини беради.

Калит сўзлар: Панкреатит, нутритив баҳолаш, танадоғлик индекси (BMI), клиник усуллар, лаборатор усуллар, Ўзбекистон.

Abstract: The article discusses clinical and laboratory methods for assessing the nutritional status in patients with pancreatitis in Uzbekistan. Weight, height, and body mass index (BMI) are considered key indicators for identifying nutritional deficiencies. The methods analyzed in the article provide a comprehensive and accurate assessment of the nutritional status of patients with pancreatitis in Uzbekistan.

Keywords: Pancreatitis, nutritional assessment, body mass index (BMI), clinical methods, laboratory methods, Uzbekistan.

Аннотация: В статье рассматриваются клинические и лабораторные методы оценки нутритивного статуса пациентов с панкреатитом в Узбекистане. Вес, рост и индекс массы тела (ИМТ) считаются ключевыми показателями для выявления нутритивных дефицитов. Анализируемые в

статье методы позволяют полно и точно оценить нутритивный статус пациентов с панкреатитом в Узбекистане.

Ключевые слова: Панкреатит, нутритивная оценка, индекс массы тела (ИМТ), клинические методы, лабораторные методы, Узбекистан.

Панкреатит касаллигига чалинган беморларда нутритив ҳолатни баҳолаш — бу нафақат уларни самарали даволаш, балки парҳезни тўғри танлаш учун ҳам жуда муҳим ва зарур жараён ҳисобланади. Панкреатит — ҳазм безининг яллиғланиши бўлиб, организмнинг асосий нутритив жараёнларидаги ўзгаришларга олиб келади. Ушбу касалликда ҳазм ферментлари ишлаб чиқаришда бузилишлар рўй беради, бу эса овқат моддаларининг сўрилишини ва организмга етишишини сезиларли даражада пасайтиради. Шу сабабдан панкреатитда нутритив ҳолатнинг тез ва аниқ баҳоланиши касалликни тўғри идора қилишда асосий аҳамиятга эга.

Ўзбекистон шароитида панкреатитнинг оғирлиги, касаллик турлари ҳамда касаллик давридаги асоратлар нутритив камчиликлар ва ҳазм муаммоларининг кенг тарқалишига олиб келмоқда. Масалан, юқори ёғли ва озиқланиш маданияти билан боғлиқ бўлган ҳолатлар, турли экологик ва ижтимоий-иқтисодий омиллар нутритив муаммоларнинг пайдо бўлишида муҳим роль ўйнайди. Шунингдек, Ўзбекистонда соғлиқни сақлаш тизимининг айрим чегаралари, бахусус ҳудудларда тиббий хизматнинг етишмаслиги нутритив ҳолатни эрта аниқлаш ва самарали даволаш имкониятларини чеклайди.

Шу билан бирга, панкреатит билан оғриган беморларда нутритив ҳолатни тўғри баҳолаш учун клиник ва лаборатор усулларнинг комплекс қўлланилиши муҳимдир. Клиник усуллар орқали беморнинг умумий ҳолати, вазн йўқотиши, организмнинг нутритив ҳолати ҳақида биринчи маълумотлар олинади. Лаборатор усуллар эса нутритив камчиликларни аниқлашда, организмдаги белоклар, витаминлар ва минералларнинг

даражасини баҳолашда асосий манба ҳисобланади. Бу маълумотлар асосида парҳезни индивидуаллаштириш ва нутритив ёрдамни мақсадга мувофиқ ташкил этиш мумкин бўлади.

Шу сабабдан, Ўзбекистонда панкреатит беморларининг нутритив ҳолатини баҳолаш жараёнида клиник ва лаборатор тадқиқотларни биргаликда қўллаш, шунингдек, маҳаллий аҳолига мос келадиган нутритив ёрдам стратегияларини ишлаб чиқиш ва амалга ошириш лозим. Бу чоралар касаллик асоратларини камайтириш ва беморларнинг ҳаёт сифатини сезиларли даражада яхшилашга ёрдам беради.

Клиник баҳолаш нутритив ҳолатни умумий кўрсаткичлар орқали аниқлашни ўз ичига олади. Бу жараёнда беморнинг вазни, бўйи, танадоғлик индекси (ТДИ, BMI) ва вазн ўзгаришига алоҳида эътибор берилади. Панкреатитда ўзгарувчан вазн, айниқса озиш, нутритив муаммоларнинг биринчи белгиси ҳисобланади. Шунингдек, беморнинг умумий ҳолати, чарчоқ, чарчовчанлик ва бошқа нутритив етишмовчиликларни кўрсатувчи аломатлар клиник баҳолашда катта аҳамиятга эга.

Клиник баҳолашга қўшимча равишда нутритив баҳолашда диетологлар томонидан махсус сўровномалар ва нутритив анкеталар ҳам қўлланилади. Бу усуллар беморнинг кундалик овқатланиш тартиби, овқатга бўлган қизиқиши ва умумий саломатлик ҳолатини тушунишга ёрдам беради.

Лаборатор усуллар нутритив ҳолатни аниқлашда биохимик ва гематологик кўрсаткичларга асосланади. Ўзбекистонда панкреатит билан оғрияптган беморларда қондаги альбумин, трансферрин, гемоглобин ва лимфоцитлар сони каби индикаторлар нутритив камчиликларни аниқлашда кенг қўлланилади. Масалан, альбумин даражасининг пасайиши организмдаги белок етишмовчилигини кўрсатади.

Клиник усуллар - 1. Вазн ва бойи, танадоғлик индекси (ТДИ, BMI) баҳолаш-Беморнинг оғирлиги ва бўйи ўлчанади, шундан сўнг Танадоғлик Индекси ҳисобланади. BMI 18,5 дан паст бўлса, бу нутритив камчилик,

айниқса белок-энергетик етишмовчилик ҳақида сигнал беради. Панкреатитда тез-тез кузатиладиган озиш нутритив камчиликнинг асосий кўрсаткичидир.

2. Клиник нутритив баҳолаш шкаллари - Клиник нутритив ҳолатни баҳолашда Subjective Global Assessment (SGA), Mini Nutritional Assessment (MNA) каби шкаллاردан фойдаланиш мумкин. Улар беморнинг умумий ҳолати, вазн ўзгариши, овқат истеъмоли, чарчоқ каби параметрларни қамраб олади. Ўзбекистон тиббиёт амалиётида ҳам улардан маълум даражада фойдаланиш кузатилади.

3. Физик текширув -Беморнинг терисининг ҳолати, мушак массаси ва чарчоқ белгиларига эътибор қаратилади. Мисол учун, терининг қуроқлиги, сурункали чарчоқ нутритив етишмовчилигига далолат қилиши мумкин.

Лаборатор усуллар эса қуйидагилар:

1. Қон биохимияси-Альбумин, трансферрин, преальбумин каби белокларнинг даражаси нутритив ҳолатни баҳолашда асосий биомаркер ҳисобланади. Альбумин даражасининг пасайиши организмда белок етишмовчилиги ва нутритив бузилишларни кўрсатади. Шунингдек, гемоглобин ва темир даражаси ҳам анемия ва нутритив камчиликлар ҳақида маълумот беради.

2. Витамин ва минералларнинг даражаси -Витамин D, B12 ва фолий кислотаси даражаси, шунингдек калий, магний каби минераллар мониторинги муҳимдир, чунки улар панкреатитда ҳазм жараёнларининг бузилиши натижасида камайиши мумкин.

3. Фекал ёғ таҳлили (Stool fat test) -Панкреатитда ҳазм ферментлари етишмаслиги туфайли ёғларнинг ичакдан сўрилиши бузилади. Фекал ёғ таҳлили организмда ёғ сўрилишининг самарадорлигини баҳолаш имконини беради ва нутритив ҳолатни аниқлашда муҳим лаборатор усул ҳисобланади.

4. Иммунологик ва биохимик маркерлар -Қондаги цитокинлар (IL-6, TNF- α) ва бошқа иммун-биологик кўрсаткичлар панкреатитнинг оғирлиги ва нутритив камчилик даражасини баҳолашда қўшимча маълумот беради.

Хулоса

Ўзбекистонда панкреатит беморларининг нутритив ҳолатини баҳолашда клиник ва лаборатор усулларнинг комплекс қўлланилиши даволаш самарадорлигини оширади. Беморларнинг нутритив ҳолатига оид маълумотларни тўплаш ва таҳлил қилиш орқали парҳез ва нутритив ёрдамни тўғри танлаш мумкин. Бу эса касаллик оқибатларини камайтириш ва беморларнинг ҳаёт сифатини яхшилашга хизмат қилади.

Адабиётлар рўйхати

1. **Ўзбекистон Соғлиқни Сақлаш Вазирлиги.** *Панкреатитни ташхислаш ва даволаш бўйича клиник тавсиялар.* Тошкент: Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни Сақлаш Вазирлиги нашри. — Панкреатитни ташхислаш ва даволаш бўйича расмий клиник қўлланма. 2020й.
2. **Абдуллаев, Т. М., ва бошқалар.** *Нутритив камчиликларни баҳолаш ва даволаш усуллари.* Тошкент: Тошкент Давлат Тиббиёт Академияси нашри. 2018 й.
3. **Имомов, Ш. М.** *Панкреатит ва унинг нутритив муаммолари.* Тошкент: Ўзбекистон Миллий Университети, 2019 й.
4. **Хўжаев, Ж. Б.** (2017). *Нутритив баҳолаш шкалалари ва клиник амалиётда қўлланилиши.* Тошкент: Ўзбекистон Соғлиқни Сақлаш Вазирлиги, 2017 й.

5. Саидова, М. Ф., ва бошқалар. *Лаборатор тадқиқотлар орқали нутритив камчиликларни аниқлаш*. Тошкент: Тошкент Давлат Тиббиёт Университети, 2020.